

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI VE DİZİNİ

Kahraman BOSTANCI*

Özet

Bu makalede 1339-1340/ 1923-1924 yılları arasında yayımlanan yedi sayılık *Türkiye Edebiyat Mecmuası* incelenmiştir.

Türkiye Edebiyat Mecmuası, Cumhuriyet döneminin felsefe ve sanat anlayışını yansıtan bir dergidir. Yazar kadrosunda önemli imzaları bulundurur.

Türkiye Edebiyat Mecmuası'ndaki makaleler çeşitli kategorilere taksim edilerek incelenmiştir. Fikir yazıları, edebî ve sosyal tenkit yazıları çeşitli alt başlıklarıyla birlikte gözden geçirilmiştir. Şiirler ise manzum ve mensur hâlde olmak üzere muhteva açısından kısaca özetlenmiştir.

Çalışmanın sonunda *Türkiye Edebiyat Mecmuası*'nın dizinine yer verilmektedir.

Anahtar kelimeler: *Türkiye Edebiyat Mecmuası*, fikir yazıları, edebî ve sosyal tenkit yazıları, manzum ve mensur şiirler.

“Türkiye Edebiyat Mecmuası” and its Index

Abstract

In this article, 7 issues of *Türkiye Edebiyat Mecmuası* published between 1339 and 1340/ 1923 and 1924 were studied.

Türkiye Edebiyat Mecmuası is a magazine that reflects the philosophical and artistic concept and understanding of its age. There are very important writers among its editorial staff.

The articles in *Türkiye Edebiyat Mecmuası* have been studied by dividing them into several categories. Within the study, the literary articles, literary and social critical reviews were reviewed with their subheadings. Additionally, the poems at *Türkiye Edebiyat Mecmuası* were briefly summarized as the ones written in verse and the ones written in prose in terms of their contents.

The index of *Türkiye Edebiyat Mecmuası* is also given at the end of study.

Keywords: *Türkiye Edebiyat Mecmuası*, literary articles, literary and social critical reviews, poems written in verse and poems written in prose.

* Doç. Dr., Balıkesir Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü, bostanci@balikesir.edu.tr

Giriş

Türkiye Edebiyat Mecmuası, 1339-1340/1923-1924 yılları arasında romancı-yazar, dava vekili Orhan Midhat'ın [Barbaros]¹ "müdîr-i mes'ûl"iyetinde, düzensiz aralıklarla çıkmış yedi sayılık edebî, ilmî ve resimli bir mecmuadır. Cumhuriyet'in ilan edildiği dönemin felsefe ve heyecanını, yeni rejimin ve inkılâpların karakterini yansıtan bir mecmuadır.

Mecmuanın yazar kadrosu, dönemin tanınmış kalemlerini bir araya getirir. Bu kadroda yer alanlardan bazılarının meslek ve isimlerini şöyle sıralayabiliriz:

Uşşakizâde Halid Ziya, Dâru'l-funûn Emîni İsmail Hakkı [Baltacıoğlu], Edebiyat Fakültesi Reisi Köprülüzâde Mehmed Fuad, Dâru'l-funûn Rûhiyât Müderrisi Mustafa Şekib [Tunç], Felsefe Müderrisi Mehmed Emin [Erişirgil], Müverrih Ahmed Refik [Altınay], Mehmed Ziya, Aka Gündüz, Mehmed Rauf, Halid Fahri [Ozansoy], Ahmed Emin [Yalman], Müfide Ferid [Tek],ERCÜMEND Ekrem [Talu], Suad Derviş [Baraner], Halide Nusret [Zorlutuna], Fahreddin Celâleddin [Göktulga], Selami İzzet [Sedes], Salâhaddin Enis [Atabeyoğlu], Celâl Sâhir [Erozan], Ali Cânib [Yöntem], Bedia Muvahhid, Emine Semiye, Selim Sırrı [Tarcan], Nasuhi Es'ad vs.

Türkiye Edebiyat Mecmuası'nın klişesi, Türk hat sanatının nefis örneklerinden birisidir. Hattı yazan Hattat Hâmid'in [Aytaç], dördüncü sayıda, kısa bir tanıtımı vardır:

"Hattat Hâmid

Türk ve İslâm âleminin en büyük hattatıdır. Bâb-ı Âlî caddesinde Cihân Kütübhânesi fevkinde dâire-i mahsûsadır." (Sayı:4, s.17)

Türkiye Edebiyat Mecmuası'nın 1 Eylül 1339 tarihli ilk sayısında bu mecmuanın "on beş günde bir neşrolunur ilim ve edebiyata hâdim musavver mecmua" olarak takdim edildiğini görüyoruz. 5 Teşrîn-i evvel 1339 tarihli ikinci sayıda mecmuanın ayda bir neşrolunduğu ifade edilse de düzenli bir yayın politikası yoktur.

Türkiye Edebiyat Mecmuası'nın 5 Teşrîn-i evvel 1339 tarihli ikinci sayısında müdür olarak Hüsâmeddin Sâcid'in ismi zikredilir. Mesul müdür olarak da Orhan Midhat'ın ismi her sayıda anılır. İlk sayısında kapak resmi olarak Atatürk'e şu resim altı yazı ile yer verilir: "*Milyonlarca Türk ve Müslümân'ın büyük halâskârı Gâzi Müşîr Mustafa Kemal Paşa Hazretleri*".

Mayıs 1340 tarihli altıncı sayıda kapak resmi olarak Abdülhak Hâmid'e yer verilir. Hâmid'in el yazı ve imza örneği de resim altında bulunur. Diğer sayıların iç kısmında yerli ve yabancı sanatkarların resimleri, çeşitli karikatürler yer alır.

Türkiye Edebiyat Mecmuası'nın muhtelif sayılarında yerli mallarının kullanımını özendirici slogan ve reklamlar da vardır. Bunlardan birer örnek vermek manidârdır:

"Vatanını seven; selâmet ve terakkîsini düşünen her Türk yalnız Türk ve Müslümân mağazalarına gider. Ecnebî ticârethânelerinin dün mahv ve izmihlâlimize çalışanlar olduğunu bir dakika unutmamalı. İktisâden mücâdele edip memlekette düşman ticâretine mâni olmak her vatandaşın borcudur.

T(e). Elif, Mim"

(Sayı:3, s.4)

"Türkiye'nin Yegâne Millî Necib Bey İtryât Fabrikası Ma'mûlâtı: Kokulu Sabunları, Kolonyaları, Lavantaları, Pudraları, Kremeleri, Diş Macunları şâyân-ı tavsiyedir. Dîvânıyolu Necib Bey Eczahânesi. Telefon 797, İstanbul." (Sayı:5, s.18)

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI'NIN MUHTEVİYATI

1. FİKİR YAZILARI

Hüsâmeddin Sâcid'in *Türkiye Edebiyat Mecmuası*'nın 1 Eylül 1339 tarihli ilk sayısında yer alan "Harb ve Zafer" başlıklı makalesi, Osmanlı İmparatorluğu'nun uğradığı saldırıları, millet ve devlet olarak çöküşü ifadeyle başlar. İç ve dış düşmanların İstanbul ve Anadolu'yu ele geçirmek üzere yaptıkları hainlikler makalede dile getirilir. (Sayı:1, s.5-6)

"Harb ve Zafer" in ilerleyen satırlarında Mustafa Kemal Paşa'nın bir "halâskar" olarak tebci edildiği görülür.

"Paşa Hazretleri, işte bu sırada sen ilâhî mukaddes bir nûr olarak Anadolu'nun sînesinde doğdun, seni bize Allah gönderdi. Anadolu seni sızlayan göğsüne bastı. Siz bütün milleti etrâfınıza topladınız. Herkes dindârâne bir huşû ve hürmet ile azîm bir muhabbet ve şükrân ile ellerinize sarıldı." (Sayı:1, s.6)

Mustafa Şekib'in [Tunç] "Halk Adamı" başlıklı makalesi, *Türkiye Edebiyat Mecmuası*'nın 5 Teşrîn-i evvel 1339 tarihli ikinci sayısında başmakale olarak yer alır.

Mustafa Şekib, halkçılık temayülünün etkili olduğu Cumhuriyet devrinde, halkçılığın nasıl algılandığı ile ilgili görüşlerini sıralar. Bu yazıda halkçılığın ruh ve ahlakını mazide veya beşeriyetin herhangi bir devrinde arayanlar bulunduğu gibi, onu zamanının "halk insanlığı"nda yaşatılacağı düşününlerin bulunacağı dile getirilir (Sayı:2, s.1).

Mustafa Şekib makalesinin ilerleyen satırlarında "tabii bir halk adamı"nın vasıflarından söz eder. Atatürk inkılaplarından birisi olan halkçılıkla birlikte, asalet, hanlar, beyler, paşalar, ağalar gibi toplumda sınırlı zümreler ortadan kalkmakta; halkçılık milletin tamamını kapsamaktadır. Halkçılık siyaset ve idaresi, hiçbir kimsenin bir başkasına kul edilmemesini sağlar. Gerçek halkçı şuurlu bir vatandaş, çalışkan bir üreticidir" ifadelerine yer verilerek halkçılığın nasıl anlaşılması gerektiği üzerinde durulur (Sayı:2, s.1,2).

İsmail Hakkı [Baltacıoğlu] da "Bedii Anadolu" başlıklı makalesinde, Anadolu'da kendine has özellikleri olan bir Türk sanatının varlığından söz eder. (Sayı:2, s.2,3)

İsmail Hakkı, "Anadolu baştanbaşa bir harâbedir!" diyenlere inanmamamızı; Anadolu'nun taş ve kalemle işlenmiş yerlerinin bulunduğunu bilhassa belirtir (Sayı:2, s.2). "Bedii Anadolu" tabirini Anadolu'nun tabiat güzellikleri olarak algılamadığını söyleyerek Anadolu'daki Türk sanatının zenginliğini değerlendirir. İlgili makalesinde yazar sırasıyla şu sorulara cevap arar:

"Anadolu'da muayyen, şâyân-ı dikkat bir Türk san'atı var mıdır, bu san'at ne derece ma'lûmdur, bu san'at nasıl tedkîk edilmelidir, böyle bir tetkîkin harsımız itibâriyle ehemmiyeti ne olabilir?"¹¹

İsmail Hakkı, Anadolu'daki Türk sanatının bedii unsurlarının; dinî ve lâ-dinî Türk mimarisi, Türk tezyinâtı, Türk hatları, Türk eşya-yı tezyîniyesi, Türk eşyası, Türk edebiyatı, Türk musikisi, Türk raksları, Türk âyinleri olduğunu belirtir. İsmail Hakkı'ya göre, Anadolu'nun bedii güzelliklerini keşfetmek, tanıtmak Türk estetiğinin ilmi ve Türk sanatının gelişimi açısından önemlidir. (Sayı:2, s.3)

İsmail Hakkı, *Türkiye Edebiyat Mecmuası*'nın 5 Kânûn-ı evvel 1339 tarihi üçüncü sayısında yer alan "İnkılâbın Mantığı" başlıklı makalesinde ise, Cumhuriyet devrinde yapılan inkılaplarla ilgili yorumları değerlendirir. (Sayı:3, s.1,2) İsmail Hakkı'ya göre inkılaplar, "Gülü

isteyen dikenine katlanmalıdır" atasözündeki hikmet gibi benimsenmelidir. Türk inkılabının güzellikleri yanında çirkinlikleri de olacaktır. Türk inkılabını düşünenler daima "temkîn ve ihtiyat" ile hareket etmelidir. Bir inkılap, inkılap gibi kabul veya reddedilir fakat inkılap yarım olmaz, bütün olur. (Sayı:3, s.2)

Mehmet Emin [Erişirgil], 13 Şubat 1340 tarihli *Türkiye Edebiyat Mecmuası*'nın dördüncü sayısında "Feylesoflar Ne İçin Tedkîk Edilir?" başlıklı makalesiyle söz konusu mecmuada felsefe ile ilgili ilk ve tek olan makale örneğini verir. (Sayı:4, s.8,9) Mehmed Emin'e göre hissî meşgalelerle geçirilen zamanlar hayatın en tatlı anlarıdır. Filozofların eserleri üzerinde düşünmek, onlarla hemhâl olmak bu hissî meşgalelerin en yükseğidir. Bunun yanı sıra, filozoflarla meşgul olmanın faydaları da bulunmaktadır.

Felsefe, insanlığın en yüksek, en yaratıcı eseridir. Onun incelenmesi tarihine müracaatla mümkündür. Felsefe tarihi ile meşgul olmak, felsefe ile de meşgul olmaktır. Felsefe tarihi, medeniyet tarihinin bir kısmıdır. En yüksek fikir eserleri felsefi olanlardır. Mehmed Emin, devirlerin ve tarihin iyi anlaşılabilmesi için o devirdeki olayların sebeplerinin araştırılmasını önerir. Bir zamanın muhtelif kanaatlerini en iyi temsil eden filozoflar olduğuna göre o devrin filozoflarının da iyi tanınması gereklidir (Sayı:4, s.8,9)

2. EDEBÎ TENKÎT YAZILARI

A) Eski Edebiyat

Türkiye Edebiyat Mecmuası'nda 'Eski Edebiyat'la ilgili olarak iki makale dikkatimizi çeker. Bunlardan ilki, Köprülüzâde Mehmed Fuad'ın kaleminden çıkan ve mecmuanın 1 Eylül 1339 tarihli ilk sayısında yayımlanan "Selîm-i Sâlis ve Şeyh Gâlib" başlıklı makaledir. (Sayı:1, s.1,2)

Köprülüzâde Mehmed Fuad'ın verdiği bilgiye göre, Sultan Üçüncü Selim, Şeyh Gâlib'i 1205 şevvâlinin dokuzuncu Cumartesi günü Galata Mevlevihânesi meşîhatine ta'yin eder. Üçüncü Selim'in Şeyh Gâlib'e olan desteği; şairin ölümüne kadar sürmüştür. Şeyh Gâlib de padişaha olan şükranını çeşitli vesilelerle ifade etmiştir. (Sayı:1, s.1) Şeyh Gâlib, Üçüncü Selim'in "müceddid" vasfını divanındaki kasidelerinde bir nakarat gibi tekrar etmiştir. Onlardan biri şöyledir:

"Ebyâtım oldu safkeş-i dîvân-ı ma'rifet
Nev asker-i müretteb şâh-ı cihân gibi
Ol pâdişâh ki etmede cem'-i cünûd-ı gayb
Gencûr-ı vâridâtı bulan ârifân gibi
Bir hulkı var ki mecma-ı ahlâk-ı âliye
Lutf-ı tabâ'ı hazret-i peygamberân gibi
Bir ihtimâmı var ki umûr-ı cihâdda
Ashâb-ı pür-salâbet-i adl-i âverân gibi
Vermiş mi kimse mülke bu rütbe hayât-ı nev
Sultân Selîm-i Sâlis-i Osmâniyân gibi..."(Sayı:1, s.1)

Sultan Selim ve kız kardeşleri Peykhân ve Hatice Sultan'ın yaptıkları icraatlarla Garp'a yakın olduklarını ilgili makaleden anlıyoruz. Avrupa tarzında yaptırılan kasırlar ve güzel

bahçeler, Şeyh Gâlib'in de şiirine ilham verir. Bu yeni tarz mimari eserler için tarih beyti düşürmek de Şeyh Gâlib'e nasip olur. (Sayı:1, s.1) Bununla birlikte Şeyh Gâlib, Sultan Üçüncü Selim zamanında, kayıklarla yapılan Boğaziçi gezintilerini mehtap kasidelerinde yaşatmaya çalışmıştır. Sultan Üçüncü Selim'in Mevlevîliğe ve Şeyh Gâlib'e olan yakınlığı sayesinde birçok Mevlevî dergâhı bakımdan geçirilmiş, yenileri de inşa edilmiştir. Ayrıca makalede Sultan Üçüncü Selim'in Şeyh Gâlib divanını özenle yazdırtıp sadece tezhîp ve teclidi için üç bin altın sarf ettirdiği de rivayetler arasında olduğu da zikredilir (Sayı:1, s.2).

Türkiye Edebiyat Mecmuası'nda 'Eski Edebiyat' kapsamındaki ikinci makale, Ali Cânib'in [Yöntem] imzasını taşır.

"Dîvân Edebiyatında Hanım Şâirler: Leylâ Hanım" (Sevgi-Özcan, 1996) başlığı ile okuyuculara takdim edilen makalede, Leylâ Hanım'ın Fıtnat'tan sonra en şöhretli hanım şair olduğu öncelikle belirtilir. (Sayı:2, s.6,7)

Ben mescide zâhid gidemezsem günehimden

Sen git bana besdür o bütün kaşları mihrâb

diyen şâirin dîvânının şu rubâî ile başladığını anlıyoruz:

Elfâz-ı perîşânını cem' etmek için

Tevfikin umar abd-i siyeh-rû yâ Rab

Dîvânına da rehber idüb tevfikin

Kıl na'at-i ceybinde sühangû yâ Rab (Sayı:2, s.6)

Ali Cânib, Leylâ Hanım'ın "Münâcât"ıyla meşhûr olduğunu, küçük divânının yarısının münâcât, naat, medhiye gibi şeylerle kaplandığını söyler. Bunlardan örnekler de verir. (Sayı:2, s.6) Yazar, Leylâ Hanım'ın kısa bir biyografisini de sunarak, Eski edebiyat içindeki yerini, san'atının özelliklerini sıralar. (Sayı:2, s.6,7) Ali Cânib, Leylâ Hanım'ın Fıtnat Hanım gibi Eski edebiyatın "mazmûncu" anlayışından kopmadığını, erkek şâirler gibi şiirler yazdığını söyleyerek, onun şiirlerinden örnekler verir:

"Benim meyhânede mey nûş idüb mahbûba meyyâlim

Görüp ta'an eyleme zâhid ki ahvâl-i şebâbetdür

İç bâdeyi gülşende ne dirlerse disünler

Âlemde sen eğlen de ne dirlerse disünler

Zâhidâ firkat deminde bâdenûş itdüklerim

İtme ta'yîb arzu-yı la'l-i yâr itdüm bu şeb"(Sayı:2, s.7)

Ali Canib, Leylâ Hanım'ın Fıtnat Hanım'ın gazellerine yaptığı nazîrelerden bir örnek vererek, makalesini Leylâ Hanım'ın şu güzel beyti ile noktalar:

Demâdem hâba varmış çeşm-i mestin gibi sultânım

Şarâb-ı aşkla Leylâyı da mahmûr görsünler (Sayı:2, s.7)

B) Dil Üzerine

Türkiye Edebiyat Mecmuası'nda dil üzerine yazılmış sâdece bir tek tenkit yazısı vardır. Halid Ziya imzâsını taşıyan bu yazı, ilgili mecmuanın ilk sayısında "Lisânda Tahavvül" başlığı ile yayımlanır. (Sayı:1, s. 4) Genç mekteblilerden biri, Halid Ziya'ya gelerek şöyle bir soru sorar:

"-Lisânda sâdilge doğru azîm ve serî bir cereyân var; ezcümle bütün izâfât-ı Fârisiye ve Arabiyeye, hele vasf-ı terkîblere; ale'l-umûm müzeyyen ta'bîrlere açılmış bir cenk var; lisânın bu derece tezyînâtta tecrîd edilmesini nasıl telâkkî ediyorsunuz?" (Sayı:1, s.4)

Halid Ziya, bu soruya "pek mes'ûd bir tahavvül!" diye cevap verip lisânda sâdeleğe doğru gidişin izâhını yapar:

"- Bakınız, çocuğum, san'at ne müzeyyen ta'bîrlerdendir ne izâfât-ı Fârisiye ve Arabiyededir, ne de sizin o kadar sevdiğiniz vasf-ı terkîbilerdedir. Bunlar için size ceffe'l-kalem tahavvül-i hâzırı tasvîb eden bir fikir serd ettim, ma'mâfih söz götürecektir bazı kuyûd-ı ihtirâziye der-miyânına bâis olacak cihetler de var. Zannemeyiniz ki bunların hemen kâmilin ve def'aten, âdetâ bir memlekette tard olunan vebâ-zedeler gibi, sâha-ı lisândan sürülüp çıkarılmasına müffid ve hatta mümkün nazarıyla bakıyorum, o derece cezrî hareket tarafdârı değilim, fakat lisânı bu yükten imkân dâiresinde kurtarmak tarfînde kat'edilen mesâfâtı da tahsîn ile, takdîr ile, hatta heves-i ta'kîb ile telâkkî edenlerdenim (...)"(Sayı:1, s.4)

Bu ifadelerinden Halid Ziya'nın lisânda sadeliği doğal karşıladığını, bunu, zamanın belirlediği bir süreç olarak değerlendirdiğini anlaşıyor.

C) Tiyatro Hakkında; Temâşâ Hayâtı ve Dâru'l-Bedâyi

Hüsâmaddîn Sâcid, "Temâşâ Hayâtı ve Dâru'l-bedâyi" başlıklı makalesinde, 1924 yılında, memleket dâhilindeki tiyatro faaliyetleri hakkında bilgi verir; temsîl edilen oyunlar ve bu oyunlarda rol alan sanatkarlarla ilgili kısa yorumlar yapar. (Sayı:4, s.14-16) Hüsâmaddîn Sâcid'in verdiği bilgilere göre, Dâru'l-bedâyi, 1924'ün Kış sezonunda Sevrisinekler, Nur Baba Köşkü gibi iki güzel oyunu ilk kez sahneye koyar. Bu iki eser, Türk tiyatro târihinde birçok esere imza atan İbnü'r-Refîk Ahmed Nuri Bey'indir. O, bu iki vodvil ile büyük bir başarı elde etmiştir. Dâru'l-bedâyi'de sahneye konulan diğer eser ve sahnede rol alanların isimleri de makalede zikredilir. (Sayı:4, s.15-16)

Hüsâmaddin Sâcid, tiyatro sahnesine atılan öncü kadın sanatkarlarımızdan Bedia Muvahhid vesilesiyle şu değerlendirmeyi yapar:

"Türk kadınının temâşâ hayâtına girmesi yalnız Türk sahnesi için değil bütün Türk milleti için bir şereftir. Millî sahne, Türklükten uzak müstebid hükümdarların istibdâdı altında kendi öz evlâdlarına yıllarca uzak ve mahrûm kalmıştır. Şimdiye kadar Türk sahnesinde hissedilen dâimî ve büyük bir boşluk vardı. Bundan sonra Türk kadını bütün kabiliyet ve istidâdı; rûhunun bütün feyz ve kudreti ile bu boşluğu dolduracaktır. Müslüman hanımlarının temâşâ san'atına atılması bütün cihân matbuâtında büyük bir takdîr ve alâka uyandırmıştır. (...)"(Sayı:4, s.15)

D) Poetika: Gençlikte Şiir Heyecânları

Halid Fahri'nin [Ozansoy] *Türkiye Edebiyat Mecmuası*'nda yayımlanan "Gençlikte Şiir Heyecânları" başlıklı makalesi, bu mecmuada rastladığımız poetik yazılardan biridir (Sayı:1, s.15,16). Halid Fahri, genç bir şair olarak I. Dünya Savaşı esnasında içine sinen karamsar bir havayla şu mısraları yazar:

Yorgun rebâbımda son bir titreyiş,

Gittikçe sönüyor rûhumda ilhâm.

Bu ölüm hakîkî ölümden müdhiş:

Her gün biraz oldum bu ölüme râm

Halid Fahri, yukarıdaki mısralarda ifade ettiği psikolojiyi zaman zaman genç şairlerin yaşadığını söyleyerek onların bu ruh halinden kurtulmaları için çeşitli yolları göstermeye çalışır (Sayı:1, s.15). Halid Fahri'ye göre genç şairler çok çalışmalı, inkılapları takip etmeli ve şiirde hep yenilik peşinde olmalıdır. Bu noktada Baudelaire, Alfred De Musset, Gustave Lanson gibi Batılı şâir ve mütefekkirlerin sözlerine yer veren yazar, genç san'atkârların san'at karşısında almaları gereken pozisyonu da şöyle yorumlar:

"Ey yarının mechûl san'atkârları... San'at uğrunda rûhunuzun yıpranması demek tecrübe ve mehâretinizin çoğalması demektir. Asâbın sükûnu ile berâber dimağın yıldızları daha Ziyade parlak. Tabii; gençliğin ilk heyecânları dâimî değildir. Hayatta dâima bahar olur mu? Fakat şurası da muhakkak ki her mevsimin kendine mahsûs çiçekleri vardır. Bilhassa katmerli yediveren güller sonbaharda açar. Kalbinizi yalnız bir düşmandan sakınınız: Kayıtsızlık... Engin ve rengârenk tabiatın karşısında lâ-kayd olduğunuz gün rûhunuzun ölümü başlıyor demektir. Bu tehlikeye karşı durabilmek yine sizin kendi elinizdedir. 'İyi'den, 'doğru'dan ve 'güzel'den ayrılmayınız. Tâ ki san'atınız bu kıymetlerin muhassalası olsun!" (Sayı:1, s.15)

E) Edebî Hatıralar

Mehmed Rauf'un Türkiye Edebiyat Mecmuası'nda yayımlanan "İlk Temâslar"(Törenek, 1997; Tarım, 2001) başlıklı yazısı, Servet-i Fünûn topluluğunun bir araya gelişinin, şair ve yazarlarının aralarındaki ilişkilerin ve sanat anlayışlarının ortaya konulduğu bir hâtıra yazısıdır. (Sayı:1, s.6-8)

Mehmed Rauf, Servet-i Fünûn topluluğunun iki önemli ismi Halid Ziya ve Tevfik Fikret'in aralarında bulunduğu bir edebiyat topluluğuna katılmasının heyecanını şöyle ifade eder:

"O hayâta nasıl sâf ve masûm bir cûş u hurûş ile atılmış idim. En âteşin bir ihtiyâc-ı rûh ile hayâtımı vakfettiğim edebiyat, nihâyet memleketin en güzîde ezhâr-ı irfânının ictimâiyle hakîkî bir feyze nâil oluyordu ki bu senelerden beri benim en muazzez bir emelim idi." (Sayı:1, s.6)

Mehmed Rauf'un verdiği bilgilere göre, Halid Ziya'nın *Mekteb* mecmuasında yayımlanan şiirleri onu ruhî bir vecd ile etkiler. *Mekteb* mecmuasında yayımlanan şiir ve makaleler, mecmuanın sonradan tertip edilen "İstihrâc-ı Edebî" sûtûnu, Tevfik Fikret'in *Servet-i Fünun* mecmuasının başına geçmesi, Halid Ziya'nın da aralarına katılması edebî bir muhalefete yol açar. Bu dönemde muhalifler seslerini *Hazine-i Fünun* mecmuasından duyurmaya çalışır. Bütün bu gelişmelerin yanı sıra, fikir ve görüş birliği de yenilik taraftarlarını samimi bir birlikteliğe sürükler. (Sayı:1, s.6,7)

Mehmed Rauf'un hatıratının ilerleyen sayfalarında Tevfik Fikret'le ilgili daha fazla yorum yaptığını görüyoruz. Tevfik Fikret'in sanatının başlangıcında Batı edebiyatını çok sıkı takip etmediğini anlıyoruz. Mehmed Rauf, Tevfik Fikret'in, *Servet-i Fünun* mecmuasında yayımlanmak üzere kendisine verilen makalelerin tashih işini üstlenmesiyle bu makalelerden Batı edebiyatı ile ilgili bilgi ve görüş zenginliğini kazandığını söyler. (Sayı:1, s.7,8)

F) Folklor=Halkiyât

Başta spor olmak üzere çok değişik konularda yazılarıyla karşılaştığımız Selim Sırrı'nın [Tarcan] *Türkiye Edebiyat Mecmuası*'nda folklorla ilgili bir makalesi bilhassa dikkat çekicidir. (Sayı:6, s.3-5)

Selim Sırrı, Cumhuriyet döneminde, yeni bir cereyanın başında bulunduğumuzu, bu cereyanın 'halka doğru gitmek' tarzında algılandığını söyler. Ona göre halka doğru gitmek, halkın

eğitim ve öğretimi ile uğraşmak, onun seviyesini yükseltmeye çalışmaktır. Selim Sırrı'ya göre halka doğru cereyanı Avrupa'nın demokrat devletlerinde gözlemlendiği gibi ahaliye kıymet ve güç vermeye çalışmalıdır; çünkü bizde şehirliler ile köylüler arasında önemli farklar bulunmaktadır(Sayı:6, s.3). Selim Sırrı, söz konusu makalesinde, halk ilmi olan folklor hakkında da şu açıklama ve tavsiyelerde bulunur:

"Halkla meşgûl olmak, halka hizmet etmek ayrıca bir ilimdir. Bu ilmin İngilizce ismi (folklore) dur. Folk, halk demek, lore ise ilim demektir. Bu ilmi ansiklopedi şöyle tarif ediyor:

'Milletlerin ahvâlini, san'anâtını, mâzisini yaşatan ilme denir.' (...) Demokratik terbiye bütün mütefekkirlerin nazarlarını halka çevirmiş hurâfeler, masallar, destanlar, millî rakslar bir itinâ ile toplanarak halk ilmi vücûda getirilmiştir. (...) Masallarımızı darb u mesellerimizi, eski Yörük türkülerimizi, destanlarımızı bir itinâ-yı mahsûs ile toplayarak bir kitâb-ı mukaddes vücûda getirmeliyiz." (Sayı:6, s.4)

Selim Sırrı, her milletin kendine mahsus olan halk rakslarını çok önemser. Anadolu rakslarını incelemek için yurt gezilerine başlar. Gözlem ve araştırmaları sonucunda, zeybek oyununun milletimizin göğsünü gere gere dünyaya gösterdiğini söyler. O, üç asırlık mazisi olan Sarı Zeybek şarkısına bir beste yaptığını kaydederek söz konusu şarkının güftesini verip yorumunu da yapar. Son cümlesinde ise folklorla olan şiddetli ihtiyacımıza dikkati çeker. (Sayı:6, s.4,5)

3. SOSYAL TENKİT

Türkiye Edebiyat Mecmuası'nda toplumsal hayatı ilgilendiren iki makale ile karşılaşırız. Bunlardan ilki, Ahmed Emin'in imzasını taşıyan "İctimâiyât Nokta-ı Nazarından Âile" başlıklı altı sayfalık bir makaledir. (Sayı:5, s.1,6) Ahmed Emin'in geniş hacimli olan bu makalesi şu alt başlıklar hâlinde olan seyri takip eder:

"Cem'iyetin iki rüknü-hükûmet ve âile-âilenin ictimâî vazîfeleri-âile ve cinsin bekâsı-yüksek mahlûkâta âile-insânlardaki tekâmülün ilk netîceleri-ibtidâî insanlar arasında cinsî münâsebetler-analık hakkı üzerine müesses sistem-ibtidâî insanların garip bir cehâleti-harp ve esâret itiyâdları-yeni âile sistemi-taaddüd-i zevcât bugünkü şerâite göre kâbil-i müdâfaa mıdır?-kurûn-ı kadîmede âile hukuku-Hıristiyânlık âleminde kadın düşmanlığı-Hıristiyânlığa rağmen inkişâf-Luther'in attığı adım-İslâmiyet'te âile-istibdâd ve demokrasi âilesi-hayat arkadaşının intihâbı-hakka mukâbil vazîfe-ev idâresinde ihtisâs-izdivâç denilen mukavelenin akd u feshi." (Sayı:5, s.1)

Burada, Ahmed Emin'in, Hıristiyanlık ve İslâmiyet'te kadına bakış açısının nasıl olduğu ile ilgili görüşlerine yer vermek istiyoruz. Ahmed Emin, ailenin toplum ve millet hayatında oynadığı rolleri ve önemini ifade ettikten sonra, Hıristiyanlığın kadına bakışını değerlendirir. Yazara göre Hıristiyanlık, kadının konumunu birçok noktada alçaltmıştır. Hıristiyanlığın kadını yükselttiği ile ilgili iddialar tarihî açıdan savunulamaz. Hıristiyan memleketlerinde kadın, birçok asırlık mücadeleden sonra ve dine rağmen yükselmiştir. Aile meselelerine hâkim olan kilise kanunları, bekâr papazlar tarafından tanzim edilirken kadınlara karşı kin ve düşmanlık hisleriyle yaklaşmıştır. Hz. Havva'nın günahı yüzünden cennetten atılması ve bütün fenalıkların bu ebedî günahla ilişkilendirilmesi Hıristiyan akaidinde uzun süre hâkim olmuştur. Hıristiyan aile müessesesi baştan aşağı riyakârlık üzerine teessüs etmiştir. Luther'in Protestanlık hareketine giriştiği zaman ortaya koyduğu esaslardan biri şu olmuştur:

"Âile mes'elelerinin kilise kanûnlarıyla hiçbir alâkası olamaz. Âile iki kişinin rızâsıyla akdedilen bir mukaveledir ki bu[nun] ifâ edilip edilmediğini aramak kilisenin değil, hükûmete

âittir. Kilise ancak bu mukavelenin iki taraf için müteyemmen olması hakkında birtakım temennî ve duâlarda bulunabilir." (Sayı:5, s.4)

Ahmed Emin'e göre İslâmiyet, kadına, aile ve toplum içinde büyük bir değer verir. İslâmiyet, iki kişinin rızası alındıktan sonra nikâh işleminin bir nikâh meclisi tarafından akdedilmesini sağlamıştır. Esaretin ve birden fazla kadınla evliliğin bir zamanlar caiz olması dinle ilişkilendirilmez. Din, örf ve âdetlere bazen müsamaha göstermiştir. (Sayı:5, s.5)

*Türkiye Edebiyat Mecmuası'*nda sosyal tenkit kapsamında değerlendirebileceğimiz ikinci yazı, Hüsâmeddin Sâcid'in imzasını taşır. "Türk Kadınlığının İtilâsı" başlığını taşıyan bu kısa yazı, söz konusu mecmuanın son sayısının ilk sayfasında yer alır. (Sayı:7, s.1) Hüsâmeddin Sâcid'e göre memleketin kalkınması kadınlarımızın yükselmesiyle mümkündür. Bu nedenle Cumhuriyet kanunları kadınlarımıza yüzyıllardan bu yana gasp edilen haklarını iade etmiştir. Türk kadını; vatanperverliği, namus, hamiyet ve fedakârlığı ile bütün gücünü göstermiştir. (Sayı:7, s.1). Hüsâmeddin Sâcid'in Topkapı Sarayı'nda kadınların dünyası ile ilgili şu görüşlerine, bazı oryantalist yazarların yorumlarına olduğu gibi, ihtiyatla yaklaşmak gerekir:

"Masum kadınlarımızın târihte geçirdikleri esâret hayâtının en canlı nümûnesi İstanbul Sarayı'dır. Topkapı Sarayı'nın harem dâiresi bir habshânedir.

Osmânlı ictimâî târihinin esrâr-engîz mâcera ve vak'alarına sahne olan bu kısım şimdi bir harâbe hâindedir.

Burada harem dâiresi muhtelif pâdişahlar zamanında ilâveler ile anlaşılabilir bir şekil almıştır. İç içe kapıları, dik ve uzun merdivenleri, loş ve dolaşık koridorları ile garîb bir manzarası vardır. İşte imparatorluk devrinde saray kadınları hodbîn, müstebid pâdişâhların esirleri idi. Afyon ve rakı içinde beyinleri uyuşmuş hükümdârlar yüzlerce kadının sâhib ve âmiri idi. Sultanlardan, vezirlerden başlayarak esnaflara kadar bütün erkeklerin nazarında kadının hemen hiçbir kıymet ve ehemmiyeti yoktu." (Sayı:7, s.1)

Hüsâmeddin Sâcid, Osmanlı Devleti'nin kuruluş dönemini kadınlar açısından lekesiz bulur. Anadolu'da da çok eskiden beri kadın tesettüre bürünüp erkekten kaçmamıştır. *İbn-i Batuta Seyahatnâmesi* bu konuda faydalı bir kaynak olarak zikredilir. Yazara göre, Türk kadını ilim, marifet ve güzel sanatlardaki gerçek gücünü, Cumhuriyet inkılapları ile göstermiştir. (Sayı:7, s.1)

4. TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI'NDAKİ ŞİİRLER

*Türkiye Edebiyat Mecmuası'*ndaki manzum ve mensur şiirleri muhteva açısından kısaca tahlil edersek karşımıza şöyle bir şiir manzarası çıkar.

Halide Nusret'in "Zehir" başlıklı şiiri aşk duygusunu terennüm eden lirik bir şiirdir. Sevgili karşısında zaman zaman hissedilen farklı duygular, şiirin son iki kıtasında şöyle ifade edilir:

Beynimin içinde gözlerin güler,
Hem bilsen ne derin, ne derin güler,
Nasıl için için ağlatır beni!
Bazı gün çılginca severim seni,
Bazen de korkarım kaçırım senden.
İçime işleyen bir zehirsin sen! (Sayı:1, s.9)

Celâl Sâhir'in "Türkü" başlıklı şiiri, sevgilinin ses, baş ve yüz güzelliğini öne çıkaran lirik bir şiir örneğidir:

Sesinde bülbülün billûr âhengi
Başında gecenin siyah çelengi
Yüzünde seherin gül pembe rengi...
Tabiat hüsnünü sende seyreder.
Yaradan gönlüne vermesin keder
Solmasın yüzünün sevimli gülü,
Susmasın sesinin nazlı bülbülü,
Rüzgâr incitmesin siyâh kâkülü
Tabiat hüsnünü sende seyreder.
Yaradan gönlüne vermesin keder. (Sayı:1, s.11)

Halid Fahri'nin "Bir Hazan Gecesinde" başlıklı şiiri, sonbahar mevsiminde, bir akşam vakti yağın yağmurun şairin dünyasında uyandırdığı çağrışımları ifade eder. Şiirin bir bölümü şöyledir:

Senelerin, asırların
Hicranları var sesinde
Ağla şu ıssız kabirlerin
Nihâyetsiz gecesinde!
Gözyaşından ipliklerle
İnce ince ördüğün tül
Bir güftedir her emele:
Bırak, bürünsün her gönül! (Sayı:1, s.1)

Hakkı Nâşir'in "Aşka Dâir"i, beyit formunda karşımıza çıkan ve geleneğin Divan şiiri damarından beslenmiş dil açısından da o şiiri çağrıştıran unsurlarla doludur:

Ebrû-yı yâri gördü dü-çeşm-i tahassürüm
İsbât-ı mâh-ı nev iki şâhidle tâm olur
Artık rakîbe ferahandır rûze-i hased
Ayd-ı saâdetim ona rûz-ı sıyâm olur
Cânân kâmet alsa salât-ı muhabbete
Uşşâk saflarında zihî izdihâm olur
Aksetmesiyle zemzeme-i şûh da'veti
Mihrâb-ı aşk önünde umûmen kıyâm olur. (Sayı:1, s.20)

Halide Nusret'in "Alev" başlıklı şiiri, Alev ismindeki sevgilinin ateş ve yanma rengini çağrıştıran vasıflarını, şairde bıraktığı etkileri sezdirir:

Omuzlarında alev rengi bir yığın saç var,
Ve gözlerinde alev... hep alev... Alevmiş adın:
İçimde korkulu bir ses diyor: Yanar kanadın!
Çekil, yanar! Yakıyormuş bu âteşîn saçlar...
Ufukta gün eriyorken benim de kalbim erir...
Alev bakışlı çocuk, gel bu hasta kalbime gir:
Bakışların da cehennem, dudakların da âteş! (Sayı:2, s.11)

Celâl Sâhir'in "Buhrân"ı Abdülhak Hâmid'in "Makber"ini çağrıştıran muhtevadadır.
Hâmid'in Makber'inde yer alan:

Lâkin o zaman dönüp derim ben:
Dünyâyı ben istedim mi senden?

mısraları bu şiirin başında da yer alır. Şiire baştan sona karamsar bir hava hâkimdir:

Bilmiyorum niçin beni yarattın?
İstedim mi bunu senden, Allahım?
Bir cüz diye mi dünyâya attın?
Var mıydı, ben var olmadan günâhım?

Gözlerim maviken, göklerin gibi,
Niçin görüyorum her şeyi siyâh!
Güneşin doğarken her gün, yâ Rabbi,
Niçin hayâtımda olmuyor sabâh? (Sayı:2, s.11)

Yusuf Ziya'nın "Kadın" başlıklı manzumesi, çapkın, doktor, tüccar, şair kimliğindeki şahısların kadın üzerine yaptıkları yorumların manzum tarzda hikâyesini anlatır. Bu manzum diyalogda çapkının kadına bakışı şöyledir:

Kadın bahâr gibidir: Bir kapanır, bir açar;
Kaçarsan takip eder; takip edersen kaçar!
Kadın: Hem taş yürekli, hem de gâyet incedir,
Bazı gün merhametli; bazı gün hâincedir!
Seni çılgınca sever anlarsa desîseni,
Yok sen onu seversen, mutlak aldatır seni!
Bazı kadınlar var ki: Her kalbe neş'e taşır,
Tıpkı bir kadeh gibi elden ele dolaşır!
Bazı kadınlar var ki: Andırır bir yılını,
Damla damla zehirler aşkından bayılanı,
Vursa da öldürse de dâima odur haklı,

Kadın bir muammadır, herkesin ermez aklı! (Sayı:2, s.13)

Yusuf Ziya'nın "Eski Nişanlı" başlıklı manzumesinde öksüz büyüyen Muzaffer'in nişanlısı Behice ile evlenmeden Sarıkamış'a gitmesi; üç yıl sevgilisini bekleyen Behice'nin Ekrem'le nişanlanıp evlenmesinin ardından Muzaffer'in ansızın dönmesini mazmun tarzda ifade eder. (Sayı:2, s.14)

H(1) Nihâl'e âit "Gel, Beni Râm Et!" başlıklı şiirde güzelliği ile herkesi esir eden bir kıza karşı meydan okuma vardır:

Hüsnünle bütün kalpleri teshîr ediyorsun;
Ey nazlı güzel sen bu zaferlerde devam et.
'Mağlûb ederim herkesi hüsnümler' diyorsun.
Öyleyse eğer durma sakın gel, beni râm et!

Ölsen bile hırsından eğer kız sana karşı
Kalbim yine sâkin, yine sessiz ve kayıtsız!
Sen râm edemezsin beni yıksan bile arşı
Ey şekli güzel, kalbi çamur, rûhu riyâ kız! (Sayı:2, s.15)

Halide Nusret'in "Yaralarken" şiirinde sevgilinin aşk öznesi olan âşığı üzmesini, bir zaman sonra da aşk yüzünden kendisinin üzüntülü hâle düşmesini anlatır:

Birçok ağlattım, üzdüm işte sizi.
Ne tuhaftır fakat benim rûhum:
Bu saâdetle şimdi mecrûhum!
Yaralarken o ince kalbinizi,
Yaralandım, bakın bugün ben de!
Ağlıyor kalbim ağlatırken de! (Sayı:3, s.8)

Ali Cânib'in "Değirmen"i teşbih ve teşhis sanatlarının hâkim olduğu bir şiirdir. Bu şiirin, Dâru'l-muallimîn musikî muallimi Süreyyâ Bey tarafından bestelendiğini, şiir altındaki dipnottan öğreniyoruz:

Yorgun kanatlar turuncu,
Kendisi ufku bir ucu...
Kargalar kıpkızıl yanmış
Saçağında sıralanmış.
Onlar uçtu, o bekledi;
Akşam geldi, tünekledi.
Yorgun kanatlar gül rengi,
Kendisi hicrânın dengi.
Gökten inen gece korkunç,

Artık çatı paslı bir tunç
Karanlık sarmadan daha
Baykuşlar attı kahkaha
Yorgun kanatlar silindi;
Kendisi toprağa indi. (Sayı:3, s.9)

Celâl Sâhir'in "Hayât" başlıklı şiirinde, insanoğlunun hayatı daima bir kahraman gibi algılandığını görüyoruz. Şiirde karamsar bir havanın varlığı da hissedilmektedir:

(...)
Dünyaya gelen her ferd
Onu görünce ağlar,
Hepsi, çekmek için derd,
Saçına gönül bağlar.
(...)
O yalnız senden korkar,
Ey kara gözlü ölüm!
Beni elinden kurtar,
Yok artık tahammülüm...(Sayı:3, s.19)

Celâl Sâhir'in kızı Berrin'in dünyaya gelişini yorumladığı "Berrîn Sâhir'e" başlıklı şiirinde, dünyanın tuhaf bir sahne olarak algılandığını ve şairin kızı için iyi dilek ve temennilerde bulunduğunu görüyoruz:

Bu dünya ne tuhaf sahne,
Ne garip oyun yaşamak!
İlk dilsiz vazîfesine
Herkes başlar ağlayarak!
(...)
Dilerim olmasın hüzn
Hayat oyununda senin:
Daima gülsün gül yüzün
Hep mudhike oyna, Berrîn! (Sayı:4, s.8)

Nihâl imzalı "Hicrân" başlıklı şiirde yaşanmış bir aşkın özlemi dile getirilir:

(...)
Beni bir gamlı kefen sarsa bile
Yine neş'eyle bu kalbim taşkın!
Sönmeyen bir ebedî zevkiyle
Eski rûhumda gömülmüş aşkın...

Şimdi sessizce anarken seni ben
Yine hicrân ile kalbim yasta...
Ey derin gözleri tâ rûhu öpen
Sonbahârlar gibi mahzûn hasta! (Sayı:4, s.16)

Celâl Sâhir'in "Bir Çocuk Kıza" başlıklı şiiri, serbest tarzda kaleme alınmıştır. Şiir, bir küçük kızın çok erken yaşta aşka kapılışını hikâye eder. Şair bu durum karşısında hep sorgulayıcıdır:

(...)
Nerden duyup döndü başın
Aşkın garip âhengini?
Kim öğretti bu tehlikeli ilmi?
Söyle, mücrim sinamanın hangi filmi?
Söyle, hangi beş yaş büyük arkadaşın,
Sana: Kadın taklidi
Yapmağa özen, dedi? (Sayı:5, s.8)
(...)

Halide Nusret'in "Benim Kalbim" başlıklı şiiri, ferdî ıstırap duygularıyla doludur. Şairemiz bir mabet hâlinde hissettiği kalbinin zamanla viraneye döndüğünü ifade ederken bunun gerekçesini izah edemez. Issız ve karanlık kalbi, tabiat gibi karanlık ve korkutucudur:

Bana sorma deme ki kalbin nasıldır? Nedir?
Üç günde harâb olan benim zavallı kalbim,
Önce boş bir ma'betti, şimdi bir vîrânedir,
Bilmem onu böyle yıkıp harâb eden kim?
(...)
Bu muammâyı böyle kim doladı gönlüme?
Şimdi kalbim ağlıyor: boş, ümitsiz, kimsesiz
Gözlerinde karanlık ve usanç küme küme! (Sayı:6, s.5)

Türkiye Edebiyat Mecmuası'nın son sayısında yer alan "Güneş Doğarken" başlıklı şiir de Halide Nusret'indir. Bu şiir, muhteva açısından mecmuanın diğer şiirlerinden çok farklıdır. Bu şiirin öznesi "Ulu halâskârımız" Mustafa Kemâl'in kurtarıcı nitelikleridir:

(...)
Bu kadar elemli bir günde doğdun
Ey büyük Türklüğün büyük güneşi!
Zulmü parçaladın, zâlimi koğdun,

Söndürdün bayrağa salan ateşi.

(...)

Çelikten kolunla tuttun elinden,

Kaldırdın muztarip, hasta vatani.

Cihân! Hayretle bak! Târih eğil sen

Ey âti! Kemâli 'Kemâl'de tanı! (Sayı:7, s.1)

Türkiye Edebiyat Mecmuası'nda birkaç mensur şiirle de karşılaşırız. 'Yeni Türk Edebiyatı'nda bu türün ilk örneklerini veren Reczaizâde Mahmut Ekrem ve Halid Ziya Uşaklıgil'den sonra, birçok sanatkârimızın bu türde eserler kaleme aldıklarını süreli yayımlardan takip edebiliyoruz.

Emine Semiye, Salâhaddan Enis ve Hüsâmeddin Sâcid'in mensûr şiirlerinin Türkiye Edebiyat Mecmuası'nda yer aldığını görüyoruz. Bir örnek olması açısından Hüsâmeddin Sâcid'in mensûr şiirlerinden biri şöyledir.

"AĞLAYAN GÜZEL KIZ!

Elimi titreyerek göğsünün üstüne koyduğum zaman ateşler içinde çırpınarak yanan kalbinin bütün darbelerini hissettim. Ciğerlerinin arasında bir kuş gibi çırpınan bu ateş parçası, yıldırımlar yağan karanlık gecelerde siyahlıklar içinde eriyen dalgalar gibi coşkun; bir zambak kadar beyaz olan göğsün, o kadar sıcak ki... Sînende birer beyaz kuş gibi duran memelerin, kalbinin bu ateş parçasının, darbeleriyle titriyor...

Omuzlarına serpiyen siyah saçlarının arasında çehren o kadar sarı ki koklanarak atılmış solgun bir güle, sarı bir yaprağa benziyor... Bûselerle solan pembe dudaklarında büyük bir ye'sin gölgesi var.

Acaba, ağlayan güzel kız, baykuşların kahkahalarla güldüğü bu sessiz yerde sen, beyâz nermîn ellerini yüzüne kapayarak ağlıyor musun? Niçin ağlıyorsun?

Bir gece gibi derin, siyah fakat bir güneş gibi sıcak ve parlak gözlerinin derinliklerinde ne sırlar var? Uzun siyah kirpiklerinden beyâz inciler gibi gözyaşları dökülüyor... Arasına karanlık ruhunun derinliklerinden bir hıçkırık kopuyor ve ağlıyorsun.

Seni göğsümün, kalbimin üstünde solgun bir gül gibi basarak gözyaşlarıyla ıslanan yanaklarını, dudaklarımla öpmek ve bûselerimle kurutmak istiyorum. Ağlayan kız, seni seviyorum. Güneş Marmara'nın mavi suları içinde eriyor ve sönüyor... Akşamın siyah tülleri dünyayı sarıyor. Dalgacıklar, rüzgârın altında eriyor ve susuyor... Akşam oluyor; baykuşların vahşî kahkahalarıyla çınlayan bu korkunç yerde, sen güzel kız, niçin ağlıyorsun? Kalbinin sıcak köşelerinden kopup uzun, siyah kirpiklerinden süzülen bu yaşlar, bu inciler niçin ve kimin için akıyor!" (Sayı:2, s.9)

SONUÇ

Türkiye Edebiyat Mecmuası'nın incelenmesi sonucunda tespit edebildiğimiz önemli noktaları şöylece sıralayabiliriz:

- 1- *Türkiye Edebiyat Mecmuası*, Cumhuriyet dönemi felsefe ve sanat anlayışını yansıtır.
- 2- *Türkiye Edebiyat Mecmuası*'nın yazar kadrosu, döneminin farklı meslek dallarında bulunan önemli kişilerinden oluşur.

3- Yedi sayılık bir ömrü olan mecmuanın düzenli bir yayım politikası yoktur.

4- *Türkiye Edebiyat Mecmuası*'ndaki fikir yazılarının çoğunda halkçılık ve inkılapçılıkla ilgili görüşler yer almaktadır.

5- Edebî tenkit yazılarında, eski edebiyat, dil, tiyatro, poetika, edebî hatıra ve folklorla ilgili düşünceler bulunmaktadır.

6- Sosyal tenkit yazılarında, toplumda aile ve kadının rolü ve önemi üzerinde durulur.

7- Tarihle ilgili birkaç makale millî tarih, halk idaresi, Sadâbât ve Çırağan sarayları ile Bizans ve Ankara tarihi üzerinde vardır.

8- *Türkiye Edebiyat Mecmuası*'ndaki manzum ve mensur şiirler, genel olarak ferdî duyguları aksettiren lirik şiirlerdir.

Türkiye Edebiyat Mecmuası, Cumhuriyet inkılaplarının tanıtılması ve benimsenmesi için çaba gösterir. Mecmuanın ilk sayısında kapak resmi olarak Mustafa Kemal'e yer verilir. Çeşitli makaleleri ve şiirleriyle bu mecmuada zamanın ruhunun yansıtıldığını rahatlıkla söyleyebiliriz.

TÜRKİYE EDEBİYAT MECMUASI'NIN DİZİNİ

Numara: 1, 1 Eylül 1339

Köprülüzâde Mehmed Fuad, "Selîm-i Sâlis ve Şeyh Gâlib", s. 1-2.

Ahmed Refik, "Târih Musâhabeleri: Millî Târih ve Halk İdâresi", s. 2-3.

Uşşâkî-zâde Halid Ziya, "Lisânda Tahavvül", s. 4.

Hüsâmeddin Sâcid, "Harb ve Zafer: Gâzi Müşîr Mustafa Kemâl Paşa Hazretlerine", s. 5-6.

Mehmed Rauf, "Edebî Hâtıralar: İlk Temâslar", s. 6-8.

Aka Gündüz, "Bir Türk Evliyâsı", s. 8-9.

Halide Nusret, "Zehir" (şiir), s. 9.

F(e) Celâleddin, "Küçük Hikâye: Çâre", s. 10-11.

Celâl Sâhir, "Türkü", (şiir), s. 11.

Halid Fahri, "Bir Hazan Gecesinde", (şiir), s. 11.

H(a) Sâcid "Eski Aşkdan: Fâhişe", s. 12-14.

Halid Fahri, "Edebî Musâhabe: Gençlikte Şiir Heyecânları", s. 15-16.

Orhan Midhat, "Gâzi Paşa'ya Türk'ün Şükrânı", s. 16-18.

Ercümend Ekrem, "Boş Gönül", s. 18-20.

Hakkı Nâşir, "Aşka Dâir", (şiir), s. 20.

Numara: 2, 5 Teşrîn-i evvel 1339

Mustafa Şekib, "Musâhabe: Halk Adamı", s. 1-2.

İsmail Hakkı, "Bedii Anadolu", s.2-3.

Ahmed Refik, "Geçmiş Zamân: Sa'dâbât ve Çırağan", s. 3-5.

Ali Cânib, "Divan Edebiyatında Hanım Şâirler: Leylâ Hanım", s. 6-7.

- Emine Semiye, "Hangi Samimiyet", (mensûre), s. 7-9.
Hüsâmeddin Sâcid, "Ağlayan Güzel Kız", (mensûre), s. 9.
Suâd Derviş, "Marmara Gecelerinden", (hikâye), s. 9-11.
Halide Nusret, "Alev", (şiir), s. 11.
Celâl Sâhir, "Buhrân", (şiir), s. 11.
(İmzasız), "Sa'dâbâd Günü", s. 12.
Yusuf Ziya, "Kadın, Eski Nişanlı", (şiir), s. 13-14.
H(ı) Nihâl, "Gel, Beni Râm Et!", (şiir), s. 15.
(İmzasız), "Yeni Merkezimizin Uzak ve Yakın Tarihi", [Ankara hak.], s. 15.
(Şuûn), "Kurtuluş Günü, Dâru'l-fünûn, Nikâhta Kerâmet, Harb ve Zafer, Sansür", s. 16.
Halide Nusret, "Sâhibini Öldüren Kadın", s. 16-18.
Hüsâmeddin Sâcid, "Hacı Efendi'nin Kızları", (tefrika roman), s. 18-20.

Numara:3, 5 Kânûn-ı evvel 1339

- Hüsâmeddin Sâcid, "İlmî ve Târihî Musâhabe: Hilâfet ve Halifeler", s. 1.
İsmail Hakkı, "İnkılâbın Mantığı", s. 1-2.
Müfide, "Mebrûke", s. 2-5.
Salâhaddin Enis, "Hür İnsan, Komşumun Münâsebetsizliği", s. 6.
Selâmi İzzet, "Kadın Hikâyesi: Artemis", s. 6-7.
(İmzâsız), "Yeni Merkezimizin Uzak ve Yakın Tarihi: Ankara", s. 7-9.
Halide Nusret, "Yaralarken", (şiir), s. 8.
Halide Nusret, "Nişanlısını Öldüren Kadın", s. 9-11.
Ali Cânib, "Değirmen", (şiir), s. 9.
Vedâd Örfî, "Aşk mı? Samimiyet Mi?", (hikâye), s. 11-13.
Hüsâmeddin Sâcid, "Güzeller", (tefrika roman), s. 13-19.
Celâl Sâhir, "Delinin Defterinden: Hayât", (şiir), s. 19.
(İmzasız), "Âsâr-ı Munteşire: Harb ve Zafer, Millî Mecmua, Yeni Mecmua, Şişli Hayâtı, Eski Aşk", s. 20.

Numara:4, 13 Şubat 1340

- Hüsâmeddin Sâcid, "Bizde Tabâ'at ve Paslı Matbaalar", s. 1-2.
Mehmed Ziya Bey, "Bizans" (Mekteb-i Mülkiye'de verilen konferansın metni), s. 2-8.
Celâl Sâhir, "Berrîn Sâhir'e", (şiir), s. 8.
Mehmed Emin, "Feylesoflar Ne İçin Tedkîk Edilir?", s. 8-9.
Halide Nusret, "Eşini Öldüren Kadın", s. 9-11.
Suâd Derviş, "Marmara Gecelerinden", s. 11-13.

Salâhaddin Enis, "Hortlak", s. 13-14.

Hüsâmeddin Sâcid, "Temâşâ Hayâtı ve Dâru'l-bedâyî", s. 14-16.

Nihâl, "Hicrân", (şiir), s. 16.

(İmzasız), "Dâru'l-fünûn'da Teşkilât, Harb ve Zafer, Yeni Mecmua, Hanım Mektupları, İlk Menba, Kahraman Yaradan", s. 16-17.

Numara:5, 20 Mart 1340

Ahmed Emin, "İctimâî Nokta-ı Nazarından Âile", s. 1-6.

(İmzasız), "Matba-ı Âmirede Sûriş", s. 6-7.

Halide Nusret, "Sûz-ı Dilin Gözleri", s. 7-8.

Celâl Sâhir, "Bir Çocuk Kıza", (şiir), s. 8.

Bedia Muvahhid-Ahmed Muvahhid, "İstanbul Havası", (komedi), s. 9-16.

(İmzasız), "Yeni Neşriyât: Kenarda Kalmış, Damga, Raik'in Annesi", s. 17.

Numara: 6, Mayıs 1340

Hüsâmeddin Sâcid, "Musâhabe: Bir Gece Fâciası", s. 1-3.

Selim Sırrı, "Halk İlmi (Halkiyât)", s. 3-5.

Halide Nusret, "Bir His Mes'elesi", s. 5-7.

Halide Nusret, "Benim Kalbim", (şiir), s. 5.

Nasûhî Es'ad, "Nangarlı Rakkâse", (Rene Boileau'dan ter.), s. 7-8.

Bedia Muvahhid, "İstanbul Havası", s. 9-16.

(İmzasız), "Yeni Neşriyât", s. 17.

Numara: 7, 15 Temmuz 1340

Halide Nusret, "Güneş Doğarken", (şiir), s. 1.

Hüsâmeddin Sâcid, "Türk Kadınlığının İtilâsı", s. 1.

Selâmi İzzet, "Gönül Sarmaşığı", s. 2.

Salâhaddin Enis, "Sâkinâme", s. 2.

Selâmi İzzet, "Bir Sonbahar Gecesi", s. 3-6.

H(a) S(in) "Bir Bûse İçin", (mensûre), s. 5.

Bedia Muvahhid, "İstanbul Havası", s. 7-16.

(İmzasız), "Yeni Neşriyât", s. 16.

DİPNOTLAR

¹. Orhan Midhat [Barbaros], hukukçu, yazar ve ressam. (D. 1892, İstanbul, Ö. ?). İstanbul Üniversitesi Hukuk Fakültesi (1910) mezunu olan yazar, öğretmenlik, serbest avukatlık yapmıştır. 1940-1950 yılları arasında *Sabah* gazetesinde hukuk ve sosyal konularda yazılar

yazar. *Aşk İhtiyacı* romanı ile tanınır (Yeni baskı günümüz Türkçesiyle 2005). Diğer eserleri ise şunlardır: *Şişli Hayatı* (Yeni baskı günümüz Türkçesiyle 2005), *İctimaî İnkılâplar* (1909).

² Ali Cânib'in Eski edebiyatla ilgili söz konusu bu ve diğer makaleleri için şu kaynağa müracaat edilebilir: Ahmet Sevgi- Mustafa Özcan, *Prof. Dr. Ali Canip Yöntem'in Eski Edebiyat Üzerine Makaleleri*, Gençlik Kitabevi Yay., Konya, 1996.

³ Mehmet Rauf'un eski harfli süreli yayınlarda dağınık hâlde bulunan edebî makaleleri, iki ayrı kitap hâlinde, günümüz sanat ve edebiyat çevrelerinin dikkatine arz edilmiştir: (Mehmet Törenek, *Edebî Hatıralar*, Kitabevi Yay., İstanbul 1997; Rahim Tarım, *Mehmet Raufun Anıları*, Özgür Yay., İstanbul 2001).

KAYNAKÇA

Işık, İhsan, **Türkiye Edebiyatçıları ve Kültür Adamları Ansiklopedisi**, c. II, Elvan Yayınları, Ankara, 2006.

(İmzâsız), "Türkiye Edebiyat Mecmuası", **Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi**, c. VIII, Dergâh Yayınları, İstanbul, 1998.

